

8. Щоб не відстати назавжди, мусимо розв'язати пекучі проблеми вищої школи (Парламентські слухання з проблем розвитку вищої освіти) // Вища освіта України. – 2004. – № 3. – С. 3-7.
9. Семєко Г.В. Образование во Франции: экономические и социальные проблемы // Экономика образования. – 2002. – № 3. – С. 25-35.

Хомерики Е. А. Высшее образование в европейских странах: генезис и перспективы.

В статье рассматриваются особенности становления системы высшего образования европейских стран: интернационализация и реинтернационализация высшего образования, ее конкретно, прикладно-практическую направленность, которая проявляется в уделении большего времени научным исследованиям, которые имеют прикладной характер и предусматривают немедленный экономический эффект, это проявляется и в содержании учебных и методических материалов; появление новых форм контроля за работой студентов. Представлен анализ стадий современных европейских интеграционных процессов.

Ключевые слова: высшее образование, интеграция, интернационализация, реинтернационализация, прикладные знания, практическая деятельность.

Khomeriki O. A. Higher education in European countries: genesis and tradition perspective.

The article discusses the peculiarities of higher education establishment of European countries: the internationalization of higher education and re-internationalization processes, it specifically applied, practical orientation, which results in putting more time research, which are applied in nature and call for immediate economic benefit, it is shown in the content of education and teaching materials, the emergence of new forms of control over the work of students. The analysis of the stages of modern European integration.

Keywords: higher education, integration, internationalization, re-internationalization, applied knowledge, practical activity.

Мудрак В. І.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГУМАНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ГЛОБАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ)

Розглянуто сучасні тенденції гуманізації змісту вищої освіти в умовах глобального суспільства. Останні трактуються як методологічна основа перспектив розвитку вищої освіти у системі стосунків «людина-світ», «суспільство-природа», «глобальні пізнавально-ціннісні процеси-регіональні умови становлення ноосферного мислення». Такі ракурси висвітлюваної

проблеми мають обґрунтування у вигляді гуманізації змісту вищої освіти як передумови формування особистості сучасного суспільства.

Ключові слова: гуманізація, зміст, глобальне суспільство, тенденції, ноосферне мислення.

Актуальність наукової проблеми визначається тим, що пізнавально-ціннісний розвиток вищої освіти в умовах глобального соціуму характеризується наявністю суспільних і соціальних протиріч. Останні зумовлені визріванням глобальних проблем людства: екологічної, кризи духовності в умовах нівелювання особистісної свідомості відносно глобальних інформаційних, світоглядних викликів й т. п.

Розумовий, духовний і тілесний розвиток сучасної особистості знаходиться під загрозою як екологічного характеру, так і духовно-ціннісного.

Як справедливо стверджує А. Толстоухов, «планетарна цивілізація, яка опанувала новітній технологічний потенціал, зможе уникнути самознищення на черговому крутому витку еволюції тільки в тому випадку, якщо люди й цього разу встигнуть своєчасно удосконалити систему базових цінностей, норм і механізмів самоорганізації відповідно до нових вимог історії» [9, 266].

Саме вища освіта, яка формує особистість XXI століття, призначена для реалізації такого важливого завдання. І це, на нашу думку, можливо здійснити на основі фокусування змісту вищої освіти на вісі «освічений фахівець-суспільство-природа».

Стан розробленості наукової проблеми виходить, зокрема, із досягнень вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі функціонування вищої освіти в глобальному суспільстві з погляду сучасної соціальної філософії, філософії освіти та гуманізації змісту такої освіти на рівні подання знань про світ, розкриття глибин духовно-ціннісного досвіду людства, нації, особистості, виховання молодого людини, яка знаходиться в умовах кризового соціуму (Р. Абдєєв, В. Андрущенко, В. Бех, М. Кастельс, В. Кремень, Т. Малькова, М. Михальченко, Л. Панченко, В. Рижко та ін.).

Шляхи гуманізації змісту вищої освіти відносно методологічного стрижня «особистість майбутнього фахівця – зміст вищої освіти – суспільство-Всесвіт» є нескінченними і проєктивними; потребує ретельного пильнування розвиток його концептів як пізнавального, так і ціннісного характеру. Саме тут, на нашу думку, виникає складна напруженість між фреймами інформації пізнавального характеру і

емоційно-вольовою сферою її якісного забезпечення. Її вирішення вимагає ретельного дослідження.

Функціонування, трансформація, управління пізнавально-ціннісними процесами в змісті й організації освіти (зокрема, її вищої ланки), розглядаються на теренах філософії освіти, методології освіти, дидактики тощо (Л. Буєва, Е. Гусинський, Е. Данильчук, І. Зязюн, С. Клепко, В. Лутай, М. Малкей, І. Марев, Л. Мікешина, М. Романенко та ін.). Саме в цих та інших наукових працях розгортаються новітні підходи до акцентування ролі гуманізації вищої освіти, освіти загалом як умови створення сприятливих характеристик розвитку особистості в полі глобальних викликів.

Справедливим вважаємо твердження про те, що «стресорне зростання інформаційних перенавантажень, надмірна і хаотизована інформація в навчальному процесі, навантаження переважно на раціональну сферу в культурно організованому освітньому процесі і дикі форми емоційних «розвантажень» поза цією сферою утворюють складну напруженість протилежностей між рівнем і формами культивування розуму і почуттів» [2, 17]. Філософським фундаментом її зняття є розробка низки методологічних підходів у царині декодування духовних посилів пізнавальної інформації. Влучним є ствердження І. Марєва про те, що «зміст освіти... стає компонентом чуттєво-рушійних уявлень, стилю мислення людини» [7, 101].

Щодо розвитку вищої освіти в глобальному суспільстві, застосування соціальної інформації пізнавально-ціннісного характеру розглядається як методологія реалізації наукового знання, його презентації, форма здійснення інтелектуального й емоційного розвитку особистості, розвитку управлінської освітньої системи на рівні подання навчального матеріалу, організаційно-методичних засад вищої освіти, методології програмованого навчання, інформатизації процесу наукового, освітнього пізнання (А. Алексюк, В. Астахова, В. Безпалько, В. Биков, Я. Болубаш, А. Васильєв, О. Жук, Г. Козлакова, Массінга Венансіо, І. Марєв, Н. Морзе, О. Оліфіров, С. Ракова, В. Розумовський та ін.). Складність співвідношення «соціальна інформація (що має нескінченний хаотичний характер, який рухається по експоненті) – ціннісні засади формування особистості в лоні вищої освіти» потребує вирішення на філософсько-соціальній основі через створення методологічних підходів щодо врівноваження інфосфери вищої освіти й духовних настанов, які коріняться у змісті такої освіти: через наукові факти та їх інтерпретацію, через ознайомлення студентів із життям учених, педагогів, взагалі особистостей, які змінюють світ.

Метою статті є розвиток підходів щодо оптимального узгодження пізнавальної інформації у системі вищої освіти з цінностями суспільного характеру, що мотивують майбутню діяльність особистості через гуманізацію змісту такої освіти. Для досягнення мети вважаємо за потрібне визначитись із завданнями дослідження:

– формування підходів до створення інтегрованого науково-освітнього інформаційного середовища, ключове місце в якому займають напрями індивідуально-соціального розвитку, що повинні бути гуманізованими в глобальному суспільстві, оскільки йдеться про складні стосунки наукового пізнання та його морально-етичного забарвлення;

– створення оптимальної інформаційної інфраструктури в кожній зі складових ланок вищої освіти, що має проєктивне значення для розвитку як змісту, так й організації вищої освіти;

– формування й раціональне використання індивідуалізованих пізнавально-духовних інформаційних ресурсів з точки зору дотримання загальносуспільних екологічно спрямованих вимог для розвитку пізнавального і практично спрямованого потенціалу особистості;

– створення баз даних і знань, зорієнтованих на прогнозування інтегративних пізнавально-ціннісних процесів розвитку вищої освіти на усіх рівнях – від особистісного до загальнодержавного, планетарного.

В умовах глобального суспільства, в якому головним ресурсом і потенціалом є людина, що має новітні знання, умотивована певними суспільними орієнтирами (стосовно нових історичних суспільних умов існування), виникають новітні підходи до розвитку вищої освіти.

Ці підходи виходять з розуміння інформаційної ситуації, що в ній знання, культурно-духовне надбання у системі пізнання як результат індивідуальної й колективної науково-технологічної обробки інформації, духовно-ціннісного досвіду інтегруються у загальносвітовий духовно-пізнавальний простір, в якому розгортаються певні суперечності.

Головною суперечністю сучасної пізнавально-ціннісної науково-освітньої доби є розрив між індивідуалізацією й усуспільненням знання, соціальної інформації, духовно-ціннісного досвіду. Це призводить до втрати особистістю теоретично і практично обґрунтованих мотивів до творчої перетворювальної діяльності; особистість губиться в хаосі інформації. Саме тут через гуманізацію змісту вищої освіти на фундаменті цілеспрямованої інкультурації

ієрархії цінностей суспільного характеру відбувається її творчий поступ. Наближення особистості до глибин і висот духовного надбання людства через зміст наукових теорій і фактів, що препаруються як дидактика вищої школи, дає змогу узгодити інформаційну та емоційну компоненти тіла вищої освіти. Для цього треба уточнити мету вищої освіти для молодшої особистості, її мотивів і смислів; узгодити зміст вищої освіти із новітніми науковими уявленнями про Всесвіт, місце в ньому людини; специфікувати дидактику вищої освіти щодо сучасної інформаційної світової ситуації, що в ній індивід співвідноситься із глобальним усупільненням знання і духовно-ціннісного досвіду тощо.

Інша сучасна суперечність полягає у неспівпаданні національної належності знання, духовно-ціннісного досвіду, з глобальним викликом, в якому останні перетворюються на всесвітній продукт споживання, безвідносний до коренів і витоків. Інтернаціоналізація і глобалізація суспільства призвели до того, що зміни в одній галузі дуже швидко переносяться на інші, підсилюючи взаємовплив та взаємозв'язок цих сфер. За таких умов отримані знання втрачають свою індивідуальну цінність.

Вища освіта у такому ракурсі повинна вирішити наступні завдання: 1) гуманізувати інформаціологічні якісні й кількісні характеристики знання у системі вищої освіти; 2) індивідуалізувати вплив освітньо-наукової інформації на особистість як науково обґрунтованої оптимізації вибору особистісного пізнавального шляху; 3) фундаменталізувати зміст й організацію вищої освіти відносно цілісних уявлень про Всесвіт, людину, природу, суспільство; 4) оптимально індивідуалізовано технологізувати освітньо-пізнавальний простір відносно застосування медіа-засобів, систем, прийомів, форм трансформації, модернізації науково-освітньої інформації, що має перш за все світоглядний характер; 5) організувати підтримку особистісно-розвивальних, пізнавально-ціннісних, знаннєвих підходів, контекстуальних, діалогічних, ігрових, комунікативно-рольових, імітаційно-модельючих та інших у системі вищої освіти; 6) інтегрувати зусилля усіх навчальних, виховних, культурних, соціальних інституцій, позанавчальних організацій, структур, ЗМіД, соціального оточення з точки зору індивідуалізованого спрямування розвитку особистості XXI століття.

Сучасні ціннісно-пізнавальні трансформаційні процеси, які на сьогоднішній день характеризуються універсальним й глобалістичним характером, змушують поставити завдання щодо змін не лише у змісті й організації вищої освіти, але, в першу чергу, її методології,

методології розвитку сучасної особистості, застосування принципово нових системних і генералізуючих підходів у проектуванні й моделюванні навчально-виховного процесу. Для цього треба здійснити перехід до проєктивно-адаптаційної парадигми, що має в основі новітні інформаційно-пізнавальні методологічні засади: факторну базу розвитку особистості в умовах сучасного освітнього процесу; генералізуючу (фундаментальну) установку на розуміння цілісної наукової картини Всесвіту і забарвлення його емоційними характеристиками, які, на нашу думку, повинні бути теоретично обґрунтованими; вироблення напрямів для особистості, що пізнає оточуючий світ, самоорганізовано отримувати необхідні пізнавально-праксеологічні дані й індивідуально проєктивно обробляти їх; вирішення проблем безперервної освіти (у просторі, часі, за умов подолання науково-освітніх, праксеологічних перешкод: мовних, галузевих, традиціоналістських, технологічних тощо); вироблення гуманістично спрямованих, оптимальних стосовно розвитку особистості мотивів, стимулів творчо-пошукової діяльності; уточнення, мети вищої освіти для особистості, її мотивів, смислів, значень, цінностей тощо; переосмислення змісту вищої освіти відносно новітніх уявлень про Всесвіт, місце людини у ньому, а основне – досягнення консенсусу між інформаційним пізнавальним навантаженням і методами збереження екології духовного світу особистості в умовах глобальних викликів (через культивування світоглядних засад наукового знання, що складає фундамент сучасної вищої освіти); створення інформаційно-ціннісних мереж соціальної комунікації в межах вищої освіти (на прикладі соціальних сіток комунікації), у яких на перше місце виходять засоби, методології, форми, методи, технології для виробництва високого рівня наукових і освітніх послуг, духовних благ, предметів попиту в галузі задоволення індивідуальних і суспільних потреб, інтересів, мотивів, цінностей, ідеалів сучасного суспільства тощо.

Для досягнення інформаціологічно-знаннєвої оптимізації змісту сучасної вищої освіти відносно ціннісних орієнтирів становлення молоді в глобальному світі необхідно реалізувати такі підходи: гармонізувати пізнавальні, духовні зусилля особистості у системі вищої освіти із загальносвітовим духовно-пізнавальним простором через систему методологічних підходів; стимулювати науково обґрунтоване програмування інтелектуального, емоційного, нейропсихофізіологічного розвитку особистості через розробку новітніх шляхів узгодження наукового і ціннісного пізнання світу в цілому, світу людини.

Проективним уявляється процес оптимізації інформаційно-ціннісного простору сучасної науки, вищої освіти через методи, форми, засоби доведення до апарату пізнання і духовно-ціннісної сфери молоді людини образу світу на гуманістичних засадах; через розробку методології узгодження науково-освітніх досягнень з етично спрямованою ієрархією цінностей сучасного глобального суспільства. На нашу думку, тут пролягає магістральний шлях розвитку вищої освіти як регіонального, так і загальносуспільного характеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Абдеев Р.Ф.* Философия информационной цивилизации. – М.: Владос, 1994. – 336 с.
2. *Буева Л.П.* Культура и образование. Проблемы взаимодействия // Вопросы философии. – 1997. – № 2. – С. 17.
3. *Гусинский Э.Н., Турчанинова Ю.И.* Введение в философию образования: Учебное пособие. – М.: Логос, 2001. – 234 с.
4. *Забродська Л.М.* Інформатизація закладу освіти: управлінський аспект. – Х.: Видавничка група «Основа», 2003. – 240 с.
5. Інтеграція вищої освіти України в європейську систему: Збірник наукових праць: За матеріалами Міжнародної науково-методологічної конференції «Інтеграція вищої освіти України в європейську систему», Дніпропетровськ, 5 травня 2001 р. / Н.Є. Бойцун (ред.); Міжнародний фонд «Відродження». – Дніпропетровськ: Арт-Прес, 2001. – 108 с.
6. *Кулицький С.П.* Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління: Навчальний посібник. – К.: МАУП, 2002. – 224 с.
7. *Марев И.* Методологические основы дидактики [Пер. с болгарского. – Предисловие И.Я. Лернер]. – М.: Педагогика, 1987. – 224 с.
8. *Навроцький О.І.* Вища школа України в умовах трансформації суспільства. – Х.: Основа, 2000. – 240 с.
9. *Толстоухов А.В.* Глобалізація. Еко-майбутнє. – К.: Вид-во ПАРАПАН, 2003. – 308 с.
10. *Урсул А.Д.* Модель ноосферно–опережающего образования III-го тысячелетия // Сб. тезисов и материалов III-го Международного симпозиума «Открытое общество и устойчивое развитие». – Т. VII. – Зеленоград, 2001. – 456 с.
11. *Фініков Т.В.* Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна / Міжнародний фонд досліджень освітньої політики, Інститут економіки та права «КРОК». – К.: Таксол, 2002. – 176 с.
12. *Яблонський В.А.* Вища освіта України на рубежі тисячоліть: проблеми глобалізації та інтернаціоналізації. – К., 1998. – 278 с.

Мудрак В. И. Современные тенденции гуманизации содержания высшего образования в глобальном обществе (социально-философский контекст).

Рассматриваются современные тенденции гуманизации содержания высшего образования в условиях глобального общества. Эти тенденции трактуются как методологическая основа перспектив развития высшего образования в системе отношений «человек-мир», «общество-природа», «глобальные познавательно-ценностные процессы – региональные условия становления ноосферного мышления». Такие ракурсы проблемы, которая освещается, обусловлены направлением на гуманизацию содержания высшего образования как предпосылки формирования личности современного общества.

Ключевые слова: гуманизация, содержание, глобальное общество, тенденции, ноосферное мышление.

Mudrak V. I. Modern trends of the highest education content humanity in global society reality (social-philosophy's view).

Abstract The modern tendencies of the highest education humanity content in the global society are considered. They are interpreted as a methodological basis on the highest education perspective development in the system «man-world», «society-nature», «global research-valuable processes-regional conditions of building noos-sphere's thinking». Such view is caused by the direction on the highest education humanization's content as preconditions of personality formation in contemporary society.

Keywords: humanization, content, global society, trends, noosphere thinking.

Гончаров В. І.

НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ У ФОРМУВАННІ НОВОГО ВЧИТЕЛЯ: ІСТОРИЧНИЙ І СУЧАСНИЙ КОНТЕКСТ

У статті формування нового проаналізовано в контексті та на основі національних традицій української освіти та культури. Розглянуто вимоги держави до формування сучасного вчителя та визначено національну ідею як провідний фактор національної складової.

Ключові слова: національна традиція, вчитель, освіта, національна ідея.

Як зазначають сучасні науковці та освітяни, проблема вчителя – його професіоналізму, світоглядної культури, духовно-морального обличчя – одна з найактуальніших у педагогіці й філософії освіти. Адже саме від вчителя, його особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів, якість освітніх послуг, виховання учнів